

# **ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА: ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ**

**А.П. Яценюк,**

**Перший заступник Голови Національного банку України**

У статті розглядаються основні аспекти організації банківського нагляду в системі Національного банку України для формування стійкого фінансового механізму функціонування банківської системи.

Базовим елементом реформування банківської системи виступає удосконалення банківського нагляду. Форми реагування банківської системи на зовнішні чинники у значній мірі залежать від ефективності банківського нагляду та регулювання діяльності банківських установ. З цього приводу доцільно розглянути головні аспекти організації банківського нагляду з метою забезпечення стійкості банківського сектору.

На початку 2001 року набрав чинності Закон України "Про банки і банківську діяльність", який містить низку нових принципів правового регулювання діяльності банків. Ці принципи базуються на міжнародних стандартах банківської діяльності і нагляду.

За вимогами названого Закону та з врахуванням Базельських принципів ефективного банківського нагляду і директив Європейського Союзу Національним банком України розроблено та здійснюється практичне впровадження ряду нормативно-правових актів, які є методологічною базою регулювання діяльності банків.

Національний банк України співпрацює з міжнародними організаціями в галузі контролю за станом виконання програм, пов'язаних з реформуванням банківського сектора.

Спільна місія Світового банку та Міжнародного валютного фонду в рамках програми оцінки фінансового сектора в травні 2002 р. відзначила позитивні результати у сфері банківського нагляду та регулювання.

Разом з тим у сфері банківського нагляду існує ряд хиб, які значно знижують його дієвість та перешкоджають більш повному виконанню Базельських принципів ефективного банківського нагляду. Головними з них є:

- недосконалість контролю за наявністю у банках адекватних систем управління ризиками;
- низький рівень практичної реалізації пруденційних вимог, зокрема, в частині здійснення операцій з інсайдерами та дотримання нормативів великих кредитних ризиків;
- відсутність процедур нагляду на консолідованій основі;
- відсутність належного контролю за наявністю у банків положень, практики та процедур щодо протидії відмиванню доходів, набутих злочинним шляхом, включаючи суворі правила "знай свого клієнта";
- відсутність правового захисту працівників банківського нагляду;
- недостатність правового врегулювання питань реорганізації і ліквідації банків.

Виходячи з цього, на сучасному етапі завданнями в галузі банківського нагляду є забезпечення на належному рівні реалізації положень нормативно-правових актів Національного банку України, досягнення більш повної відповідності Базельським принципам ефективного банківського нагляду, що передбачає:

- підвищення ролі банківського нагляду;
- впровадження нагляду на основі оцінки ризиків;
- впровадження нагляду на консолідованій основі;
- посилення контролю за власниками та змінами у структурі власності;

- оптимізації порядку ліцензування банківських операцій та реєстрації філій банків;
- здійснення належного контролю за наявністю у банків положень, практики та процедур щодо протидії відмиванню грошей, набутих злочинним шляхом.

Слід зазначити, що контакти наглядових органів з керівниками банків мають здійснюватись на регулярній основі, а не тільки під час проведення інспекційних перевірок. Частота проведення таких зустрічей повинна залежати від рівня ризикованості та наявності проблем у банку. Крім цього, необхідно встановити порядок щодо обов'язкового інформування банками служб банківського нагляду про суттєві зміни або негативні тенденції в їх діяльності, включаючи порушення пруденційних та юридичних вимог, не очікуючи, поки вони будуть виявлені. Забезпечення правового захисту працівників банківського нагляду вимагає прийняття відповідних законодавчих актів з метою створення умов для легітимної і безпечної роботи працівників банківського нагляду, їх незалежності в прийнятті відповідальних рішень.

Удосконалення інформаційно-аналітичної бази банківського нагляду та регулювання діяльності банків відповідно до потреб забезпечення його ефективності передбачає здійснення таких заходів, як:

- оптимізація змісту та обсягів звітності банків з метою отримання якісної і достовірної інформації;
- удосконалення методів оцінки фінансового стану банків;
- удосконалення системи раннього реагування на проблемні ситуації в банку.

Удосконалення процедур реорганізації і ліквідації банків передбачає:

- впровадження нормативних документів, що регулюють процедурні питання реорганізації банків, яка здійснюється за рішенням загальних зборів акціонерів (учасників) банку;
- удосконалення процедур призначення та здійснення тимчасової адміністрації банку;
- розроблення регламентів нагляду за банками у стадії їх реорганізації та ліквідації;
- встановлення на законодавчому рівні відповідальності службових осіб банку, що ліквідується, за передачу ними майна та документів цього банку, а також керівників ліквідаційних комісій за зволікання при проведенні процедури ліквідації банку;
- співробітництво з міжнародними організаціями та центральними банками інших держав у сфері банківського нагляду;
- укладання двосторонніх угод з центральними банками інших держав про співробітництво у сфері банківського нагляду з метою здійснення консолідованого нагляду за банками, які мають філії і представництва на території інших держав;
- подальший розвиток співробітництва у сфері банківського нагляду із міжнародними фінансовими організаціями, з Базельським комітетом з питань банківського нагляду, з Групою банківського нагляду країн Центральної та Східної Європи;
- взаємодія з банківськими об'єднаннями, державними наглядовими органами, зокрема:
  - співробітництво з Асоціацією українських банків з питань розробки та впровадження нормативної бази діяльності банків та інших питань;
  - співробітництво з державною комісією з питань регулювання ринку фінансових послуг, з Департаментом фінансового моніторингу, державною комісією з цінних паперів та фондового ринку;
  - удосконалення програм навчання і підвищення кваліфікації працівників банківського нагляду із залученням висококваліфікованих вітчизняних і зарубіжних викладачів та спеціалістів – практиків.

### **Список літератури**

1. Закон України “Про Національний банк України” від 20.05.1999 р. № 679-XIV// Відомості Верховної Ради України. –1999. – № 29.
2. Joe Peek, Erik Rosengren and Geoffrey Tootell. Is Bank Supervision Central to Central Banking ? Federal Reserve Bank of Boston, Working Paper 97-3.
3. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 7.12. 2000. № 2121-III // Урядовий кур’єр. – 2001. – № 8. – С. 5-13.
4. Закон України “Про господарські товариства” від 19.09.91 № 1576 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49.

### **Summary**

The basic aspects of bank supervision organization in the system of the National bank of Ukraine for forming of proof financial mechanism of the banking system functioning are examined in the article.